

Het ontstaan van het amateurtoneel in Bussum

Nol Verhagen

In 1996 verhaalde Harry Pelle senior in het programmaboekje van de toneeluitvoering *De Revisor* door Het Goois Toneel en Kameleon wat hij wist over het begin van het Bussumse amateurtoneel.

Het Goois(sch) Toneel, opgericht in 1927, bestond op dat moment al bijna 70 jaar, dus ook Pelle had het niet allemaal zelf meegemaakt.

Maar hij kwam wel uit een roemruchte Bussumse toneelfamilie.

Van meet af aan waren er Pelles betrokken bij het Bussumse amateurtoneel. Dat gold nog meer voor een andere Bussumse toneelfamilie, namelijk de Cressents. De eerste Pelle was dan ook de schoonzoon van de eerste Cressent. Maar laten we het een beetje ordelijk aanpakken en bij het begin beginnen.

Louis Cressent: Oefening Baart Kunst

Volgens het relaas van Pelle vestigde zich in 1900 een vrolijke familie uit de Amsterdamse Jordaan in Bussum: Louis Juliën Cressent met zijn vrouw Catharina, drie dochters (Anne, Coba en Katrien) en drie zoons (Jan, Louis en Willem). In hun huisje aan het Oosteinde en op een plankier in de tuin werd gemusiceerd, gezongen en voorgedragen, ook door vrienden en bekenden uit Amsterdam.

In 1914 richtte Louis samen met zijn kinderen en schoonkinderen een toneelclub op: Oefening Baart Kunst, ofwel OBK. OBK zou de kraamkamer worden van heel wat toneelclubjes, waarvan enkele tot op de dag van vandaag bestaan. De meisjes Cressent namen

de zang voor hun rekening en ook hun echtgenoten werden ingeschakeld: Bertus Pelle (de man van Anne), Bernard Vermeij (de man van Coba) en Walle Hetteema (de man van Katrien). Er was zelfs al een kleinzoon, Louis, beschikbaar voor de kinderrollen. Ze speelden stukken uit het volkstoneel-repertoire: *De Twee Wezen*, *Jeanette de Gevloekte*, *Pierre de Galeiboef* enzovoort. Destijds waren dat populaire stukken, "spannend en ontroerend, met veel momenten van luid snikken", zoals ik ze ergens getypeerd vond. Gerepeteerd werd op zolder aan het Oosteinde, waar ook de decors werden gebouwd.

1927: Het Goois Toneel

Enkele Cressents verhuisden terug naar Amsterdam, maar er bleven voldoende Pelles en Vermeijs over om in 1927 Het Gooisch Toneel op te richten. Het niveau van het repertoire steeg aanzienlijk, met werken van Herman Heijermans als *Schakels*, *Allerzielen* en *Het Zevende Gebod*. Om niet-opgehelderde redenen vond er echter een afsplitsing plaats, waardoor kortstondig het gezelschap De Vrije Werkers heeft bestaan en vervolgens, ook kortstondig De Vriendenschaar. Ben Vermeij was in 1930 ook al uitgetreden, om met enkele familieleden Het Intiem Toneel te beginnen. Je vraagt je af wat voor familiedrama's aan al die afsplitsingen ten grondslag hebben gelegen, want steeds kom je weer de namen Pelle, Vermeij, Cressent, Rector en Frese tegen. Zo deed aan Het Intiem Toneel ook 'ome Wim' Cressent weer mee, de zoon van Louis Cressent, die naar Amsterdam was getrokken, maar eind jaren dertig weer in Bussum woonde.

De katholieken

Intussen hadden met name de katholieken zich niet onbetuigd gelaten. Zij hadden al in 1901 Door Oefening Volmaakt (D.O.V.) opgericht, een naam die je overigens ook in Hilversum en Blaricum terugvindt. D.O.V. was verbonden aan Sint-Joseph, een loot van de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB). Er mochten alleen mannen meedoen die lid waren van de KAB. In 1934 werd dit gezelschap omgevormd tot Het Schouwspel, "Toneelgezelschap van R.K. Dames en Heren", nog later omgedoopt tot De Schakel, die nog steeds bestaat.

Kameleon

In de oorlogsjaren kwamen enkele oudgedienden als Wim Cressent en enkele leden van de familie Pelle weer terug bij Het Goois Toneel. Toch was er kennelijk nog steeds behoefte aan 'iets nieuws', want in 1947 richtte Wim Cressent met enkele getrouwen Kameleon op, dat een aantal jaren zeer succesvol was, met stukken als *Op Hoop van Zegen* en *Het Zevende Gebod* van Heyermans, en *De Muizenval* van Agatha Christie. Nog meer dan de andere gezelschappen was Kameleon een familieclub, met name van de families Kelder en Pelle.

Het Goois Toneel, De Schakel en Kameleon bestaan nog steeds. In 1996, toen Harry Pelle herinneringen ophaalde, stonden achterkleinkinderen en achterachterkleinkinderen van een van de godfathers van het Bussumse amateurtoneel, Louis Cressent Sr., nog op de planken!

Bijvangst

Als je (digitaal) zit te bladeren in oude kranten, vind je niet alleen dingen waar je naar op zoek bent, maar soms ook zaken die helemaal buiten je speurtocht vallen, maar die toch te mooi zijn om te laten liggen. Serendipiteit wordt dat wel genoemd. Zo trof ik in *De Gooi- en Eemlander* van 30 januari 1910 onder een bericht over toneelvereniging Vondel het volgende ongemeen interessante berichtje aan:

"Het eerste publieke urinoir is thans in deze gemeente geplaatst. In de St. Vitusstraat zag het zich deze week een bescheiden plaatsje toegewezen. Ten einde het zooveel mogelijk aan het oog te onttrekken is men voornemens er een klein plantsoentje omheen aan te leggen. In het belang der reinheid in deze gemeente is het bepaald noodig, dat meerdere urinoirs volgen."

Daar kan hedendaags Bussum, pardon Gooise Meren, nog een voorbeeld aan nemen!